

KICK-OFF

RECHT VOOR KLIMAAT

0 7 . 0 2 . 2 0 2 4

Duurzaam pleidooi

**(Internationaal) Maatschappelijk Verantwoord
Ondernemen & de rol van juristen**

Kick-off event **Recht voor Klimaat**

door: Janneke Bazelmans (Milieudefensie)
7 februari 2024

Oliepalmen en vruchten

AT
LEAST:

177

DEFENDERS LOST THEIR LIVES LAST YEAR

36%

of defender killings
in 2022 were of
Indigenous peoples

DEATHS BY COUNTRY 2022

BRON: REPORT GLOBAL
WITNESS

<https://www.globalwitness.org/en/campaigns/environmental-activists/standing-firm/>

*Global Witness' main source of data from Brazil is the Pastoral Land Commission (CPT) which uses a different methodology for documenting killings. The CPT monitors rural conflicts affecting small-scale farmers, landless communities, Indigenous peoples and traditional communities, as well as rural trade unionists, many of which overlap with Global Witness' definition of land and environmental defenders.

** Democratic Republic of Congo.

1 voetbalveld
per seconde

SOFT LAW

- **UN GUIDING PRINCIPLES BHR**
(2011)

- **OESO-RICHTLIJNEN** (herzien in 2011 en 2023)

3 pijlers:

1. Duty to protect, respect, fulfill
(staten)

2. Responsibility to respect
(bedrijven)

3. Access to remedy (slachtoffers)

mensenrechten

milieu, klimaat, biodiversiteit, ontbossing,
dierenwelzijn, vervuiling, werkgelegenheid,
arbeidsverhoudingen, corruptiebestrijding,
consumentenbelangen, informatieversterving,
omkoping en afpersing

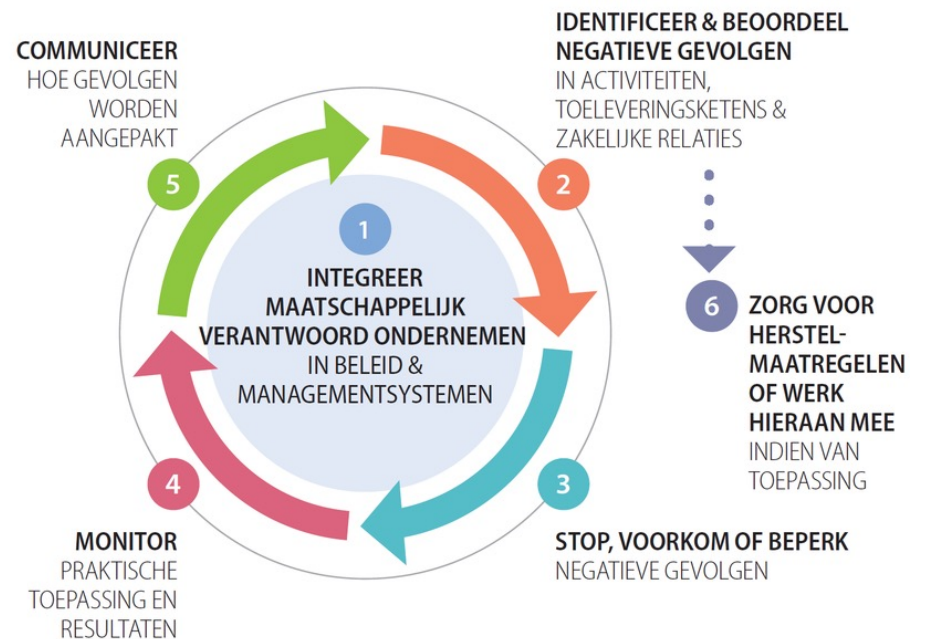
Due diligence
(gepaste
zorgvuldigheid)

6 stappenplan

Due diligence is

- een doorlopend proces dat bedrijven helpt risico's op het gebied van mensenrechten en milieu in kaart te brengen en vervolgens te stoppen, te voorkomen of te beperken.
- op risicoanalyse gebaseerd.
- het bieden van herstel als er negatieve impacts zijn.
- verantwoording afleggen.
- in het hele DD proces betekenisvolle betrokkenheid van stakeholders.

HET DUE DILIGENCE-PROCES & ONDERSTEUNENDE MAATREGELEN

HARD LAW – WETGEVING (brede due diligence)

INTERNATIONAAL	EUROPEES (onderdeel Green Deal)	NATIONAAL- NL
UN BINDING TREATY on business and human rights <i>(sinds 2014 in voorbereiding)</i> 4 ^e draft onderhandelingen door UN lidstaten	Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CS3D) <i>(sinds 2022 in voorbereiding)</i> <i>triloog gaande (Commissie /Raad /Parlement)</i>	INITIATIEF WETSVoorstel <i>Wet verantwoord en duurzaam internationaal ondernemen</i> <i>(sinds 2021 in voorbereiding)</i> <i>ingediend Tweede Kamer</i> <i>(CU, GL, SP, Volt, PvdA, D66)</i>
	Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) <i>(in werking sinds 2024)</i> <i>opvolger Non-Financial Reporting Directive (NFRD)</i>	ANDERE LANDEN <i>wetgeving: oa Frankrijk (2017), Duitsland (2022)</i> <i>in voorbereiding: Noorwegen, België, Oostenrijk, Zuid Korea, Japan en Australië</i>

Scope bedrijven en inwerkingtreding

SCOPE

EU-bedrijven en moedermaatschappijen van een groep:

- 500+ wn en 150+ miljoen wereldwijde omzet
- 250+ wn. en 40+ miljoen wereldwijde omzet waarvan 20 + miljoen in **high-risk sectors**:
- a) textiel, leder, kleding, schoeisel en aanverwante producten;
b) landbouw, bosbouw, visserij, voedingsproducten, en
c) minerale grondstoffen, metaalproducten, chemische producten.
d) constructie

Niet EU-bedrijven en moedermaatschappijen van een groep met een gelijkwaardige omzet in de EU

- mid 2024: Inwerkingtreding Richtlijn
- mid 2026: Implementatie in nationale wetgeving
- 2027 - 2029: Gefaseerd in werking bedrijven
- Herziening

Due diligence plicht versus klimaatplan

Due diligenceplicht (art 4)

→ Mensenrechten en milieu (zie Annex)

Art 5: Integrating risk-based due diligence into company's **policies** (*OESO stap 1*)

Art 6: **Identifying and assessing** actual or potential adverse impacts (*OESO stap 2*)
(*mbt eigen activiteiten, dochters en busines partners in 'chain of activities'*)

Art 7: **Prevent** potential adverse impacts (*OESO stap 3*)

Art 8: Bringing actual adverse impacts to an **end** (*OESO stap 3*)

Art 8c+9: **Notification** mechanism and **complaints** procedure and remediation
(*OESO stap 6*)

Art 10: **Monitoring** (*OESO stap 4*)

Art 11: **Communicating** (*OESO stap 5*)

+ *stakeholders betrokkenheid*

Niet in lijn met OESO Richtlijnen

→ ~~Waardeketen~~ “Chain of activities”

- activities of UPSTREAM business partners related to the **production of goods or the provision of services** (*incl design, extraction, sourcing, manufacture, transport, storage and supply*)

- activities of DOWNSTREAM business partners related to the distribution, transport, storage, disposal **of the product** (*excl disposal by consumers*)

→ Due diligence verplichting voor alle bedrijven die onder de scope vallen, maar bijv voor financiële instellingen of legal services of consultancy alleen UPSTREAM.

Due diligence plicht versus **klimaatplan**

Klimaatplan (art 15)

- opstellen en uitvoeren (*'adopt and put into effect'*)
- iedere jaar updaten
- *alle* bedrijven die onder scope vallen (ook financiële instellingen)
- inspanningsverplichting
- verwijzing naar Europese Klimaatwet en CSRD

Beloningsbeleid

- bedrijven 1000+ wn
- inspanningen op het gebied van het klimaattransitieplan onderdeel van het (management)beloningsbeleid

Criteria plan

- **Business model and strategy in lijn met Parijs Akkoord**
- **Scope 1, 2 en 3 emissies**
- **Absolute emissie reducties**
- **Doelen voor 2030, en tussendoelen iedere 5 jaar tot 2050**
- Beschrijving van soort mitigatiemaatregelen
- Toelichting investeringen en financiering ter uitvoering van het plan
- Beschrijving van de rol van de administratief, management en toezichthoudende instanties met betrekking tot het plan

In lijn met OESO Richtlijnen en CSRD (reporting)

De OESO-richtlijnen als basis en startpunt voor voldoen aan duurzaamheidswetgeving

Sustainable Development Goals (SDGs)

BHR/ HRDD/ RBC (CSR)

ESG

Rapportage

CSRD (EU)

UK Modern Slavery Act

EU Taxonomy

Ontbossing (EUDR)

Corruptie (NL)

CO2 (CBAM/ EU)

Moderne Slavernij (EU)

Moderne Slavernij (Tariff Act – 307/ US)

Kinderarbeid (WZK /NL)

Risico

Monitoring

Anti-SLAPP (EU)

Wet Bescherming Klokkenluiders (EU)

Nationale wetgeving Frankrijk, Duitsland, Noorwegen, Zd-Korea

CSDDD (EU)

Algemeen

Digitaal Product Paspoot (EU)

Batterijen (EU)

Conflict Min. (EU)

Product

OESO richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen

UNGPs Business and Human Rights

Mensenrechten

Werkgelegenheid en Arbeiders

Wetenschap, technologie en innovatie

Consumentenbelangen

Milieu, incl. klimaat, biodiversiteit, dierenwelzijn

Corruptie

Boom: @ Freeimages.com

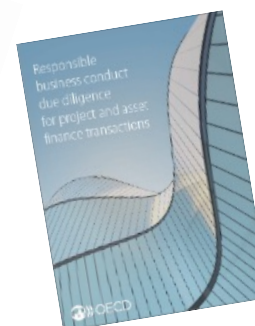
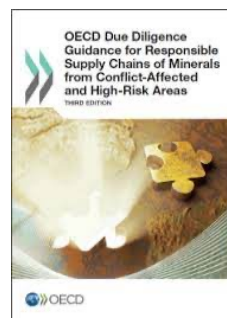
IMVO

Convenanten

Manon Wolfkamp
Public Affairs & Sustainability

Implementatie van OESO-richtlijnen = basis voor voldoen aan duurzaamheidswetgeving wereldwijd

<https://mneguidelines.oecd.org/sectors/>

Duurzaam pleidooi

**Hoe kan jij het recht
inzetten om mens, dier,
milieu & klimaat te
beschermen?**

Danny Hoekzema (He/Him) • 1e

Advocaat Data & Digital services || The New Paradigm

7 mnd •

📢🌍 Oproep aan advocaten en juristen: Meld je aan voor de juridische beweging gericht op het gebruik van recht voor een groenere toekomst! 🔍

...meer weergeven

👍❤️🔍 249

43 commentaren • 34 reposts

Interessant

Commentaar

Reposten

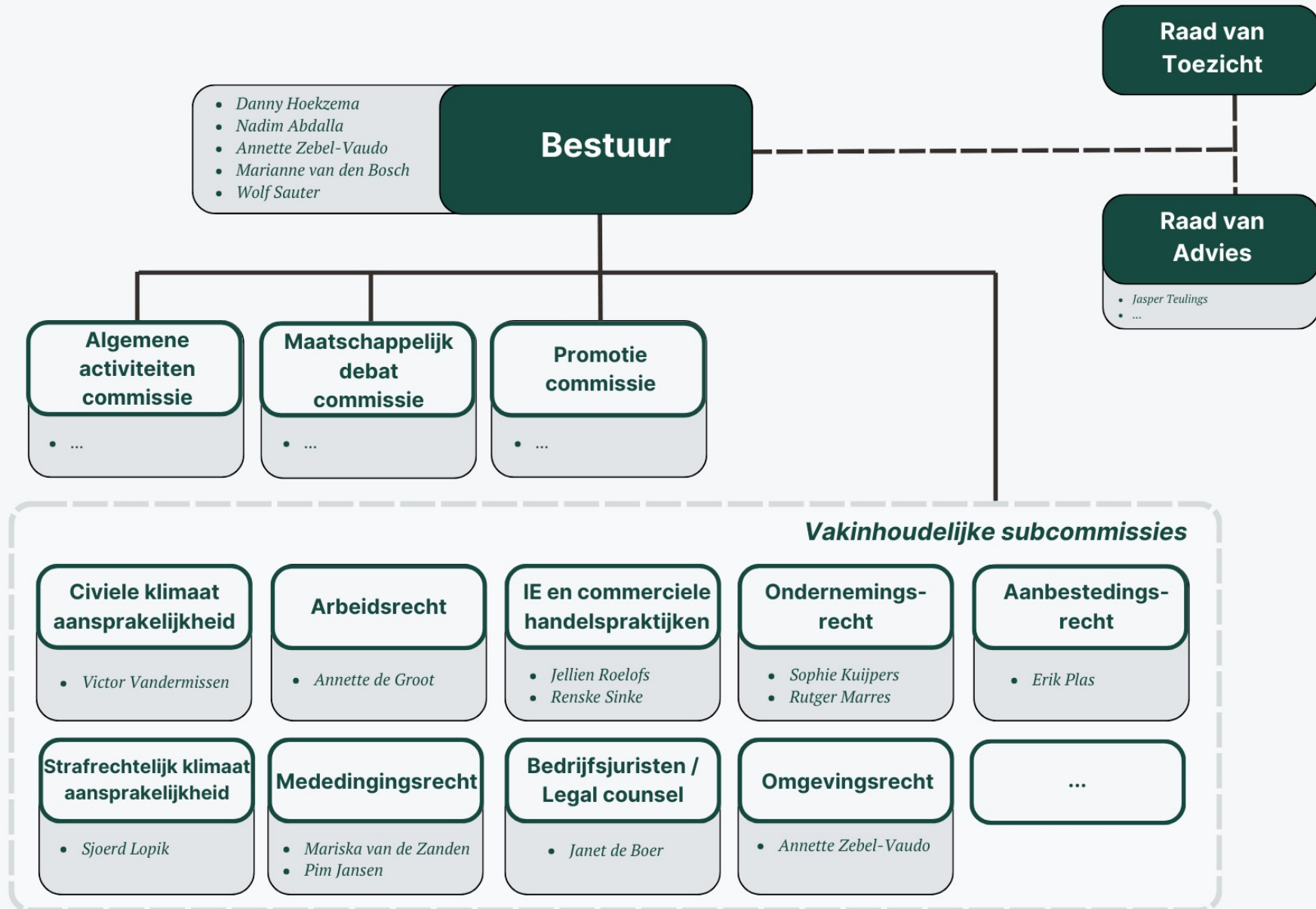
Versturen

De Stichting heeft ten doel:

- a. het bevorderen van juridische expertise, bewustzijn en activiteiten ten behoeve van verbetering van het klimaat en het leven binnen de planetaire grenzen; en
- b. het bieden van een platform waar juristen samenkomen en op gestructureerde wijze juridische initiatieven kunnen ontwikkelen; en daartoe
- c. gebruik te maken van de best beschikbare wetenschappelijke kennis.

Recht voor Klimaat

RECHT VOOR KLIMAAT

Omgevingsrecht/bestuursrecht/milieurecht

Strafrechtelijke aansprakelijkheidsrecht

Civil aansprakelijkheidsrecht

Mededingingsrecht

Bedrijfsjuristen

Ondernemingsrecht

ESG-wetgeving

Fiscaal recht

Anders...

NORI SPAUWEN

Embassy of Change

Wat doet ertoe?

JE MORELE KOMPAS GEBRUIKEN

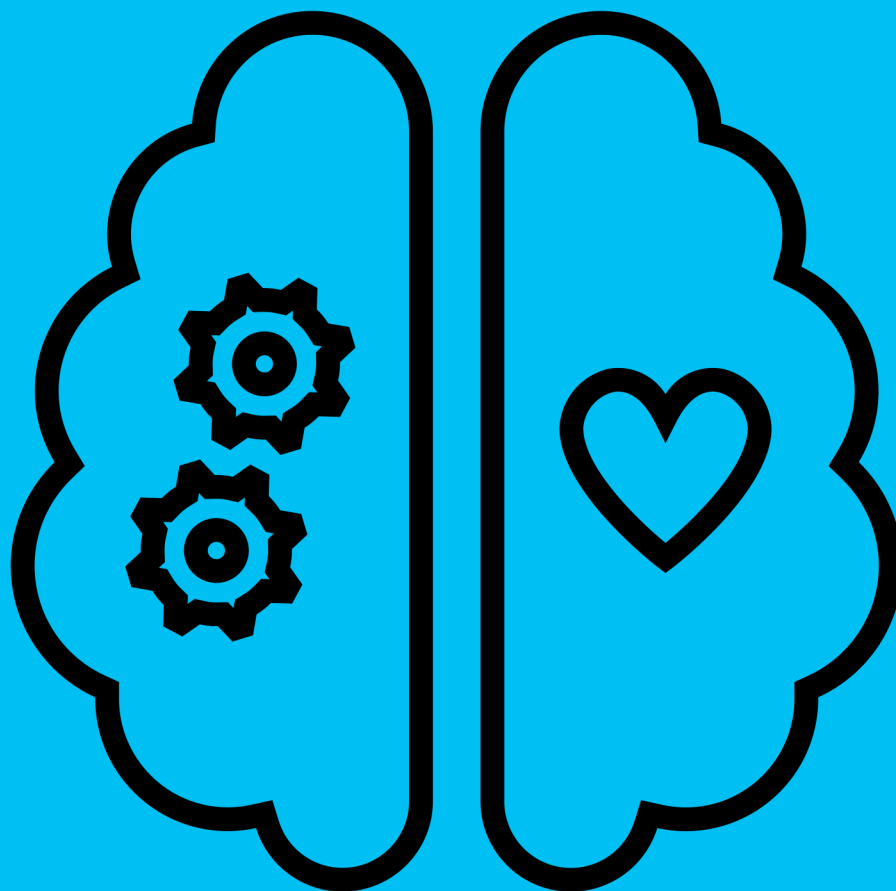
Nori Spauwen, Embassy of Change

JE BENT HIER OM EEN REDEN

MAAR WAT IS DIE PRECIES?

Warming - Up

1. Je naam + de naam van je eerste huisdier

Warming - Up

1. Je naam + de naam van je eerste huisdier
2. Wat is je lievelingsstukje natuur?

Warming - Up

1. Je naam + de naam van je eerste huisdier
2. Wat is je lievelingsstukje natuur?
3. Hoe voel je je als je daar bent?

Warming - Up

1. Je naam + de naam van je eerste huisdier
2. Wat is je lievelingsstukje natuur?
3. Hoe voel je je als je daar bent?
4. Welk nieuwsitem van de afgelopen week heeft jou het meest geraakt?

Nori Spauwen

- Ethicus en politiek filosoof
- Lobbyist mensenrechten bij de VN
- Diplomaat
- Embassy of Change

United Nations

Diplomat

Peacebuilding

Trainer for activists

Human Rights

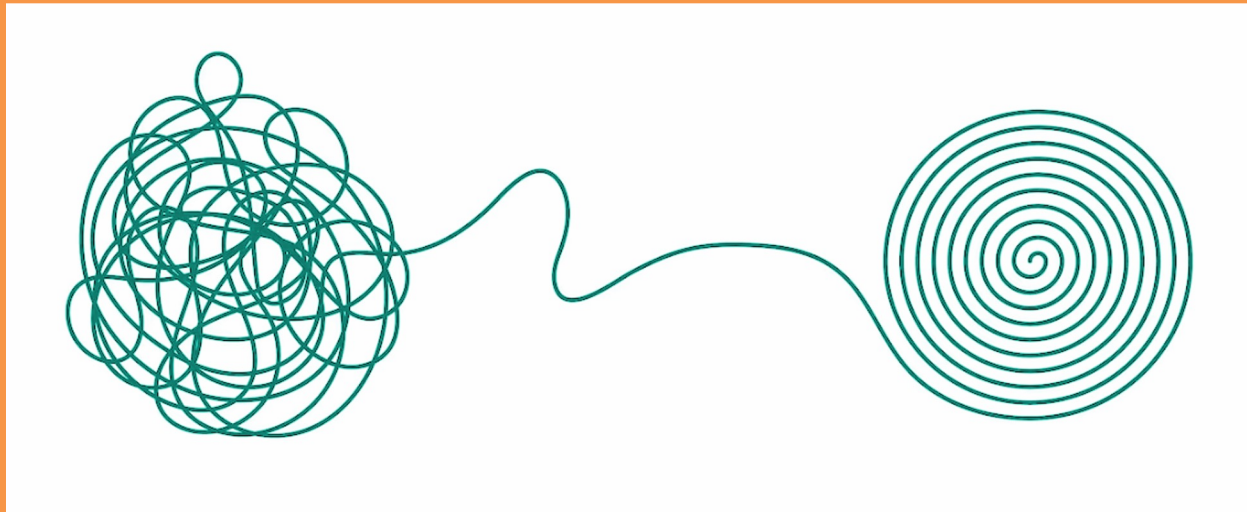
NA 7 JAAR ETHIEK EN 10 JAAR DIPLOMATIE

**KWAM IK ERACHTER DAT HET
GROOTSTE PROBLEEM NIET IS DAT WE
NIET DE JUISTE THEORIEËN HEBBEN,**

**MAAR DAT MENSEN HUN MORELE
KOMPAS NEGEREN**

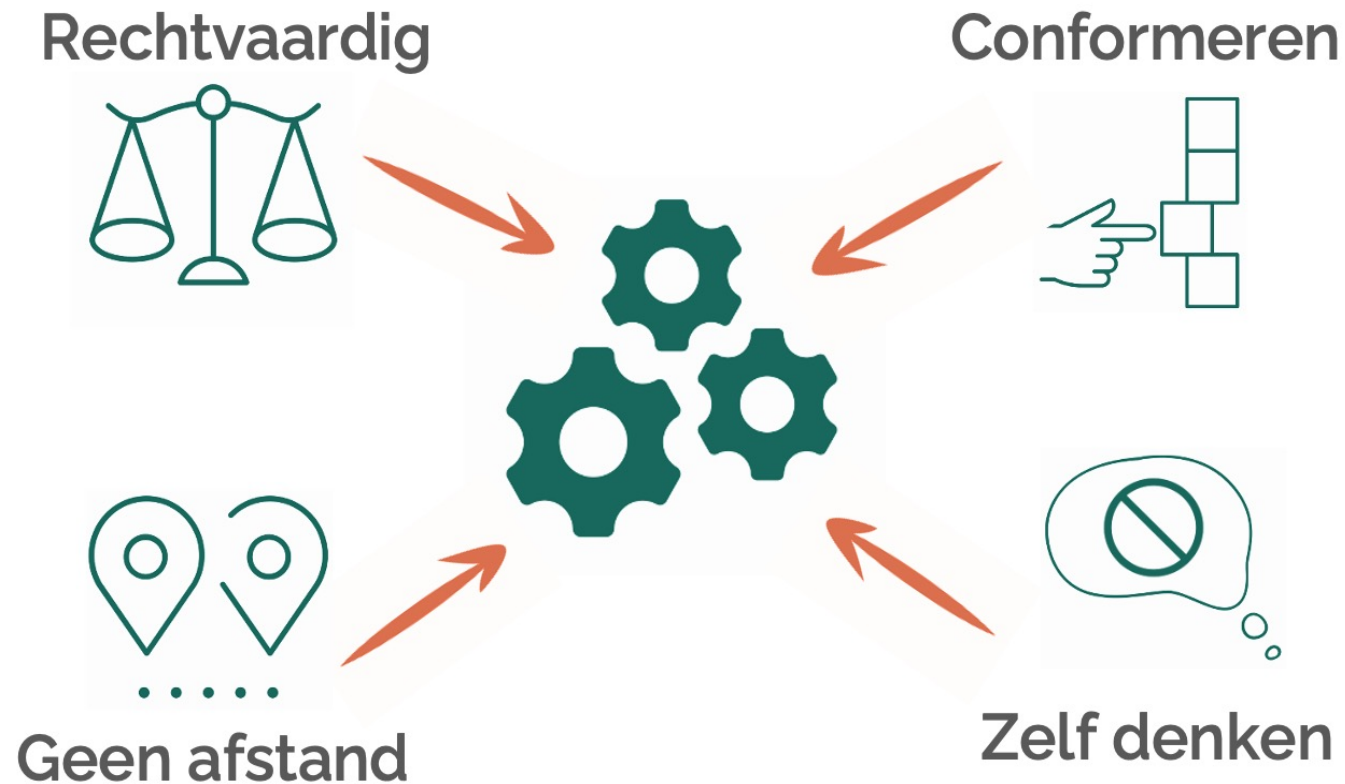

WAAROM NEGEREN MENSEN HUN MORELE KOMPAS?

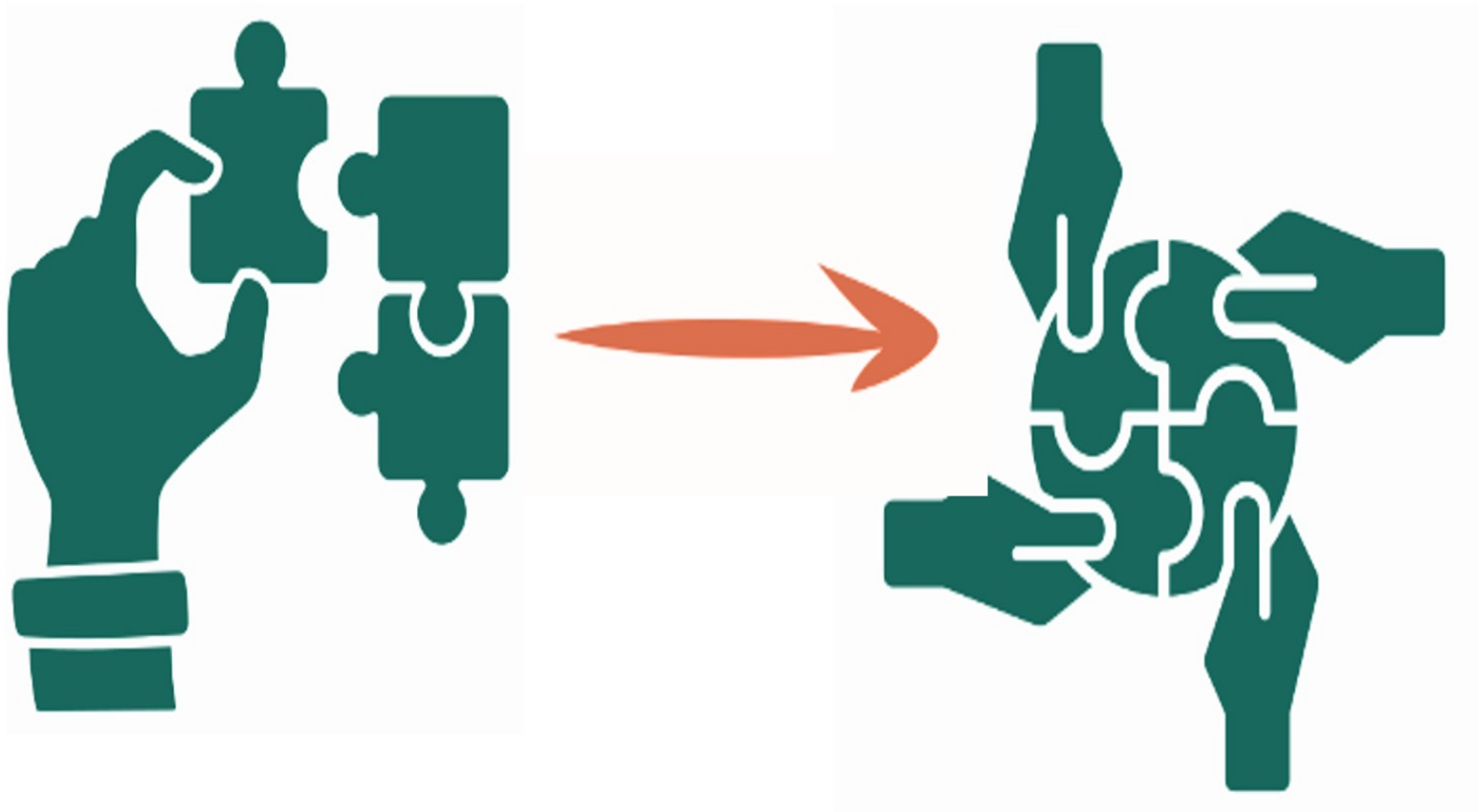

We ordenen de chaos door systemen te creëren

Systemen: goed *werken*, niet goed *doen*

Lasten delen is verantwoordelijkheid opknippen

MAAR WIE HOUDT HET GROTE PLAATJE IN DE GATEN?

NOS

Nieuws ▾

Sport ▾

Live

Programma's

NOS Nieuws • Woensdag, 19:03

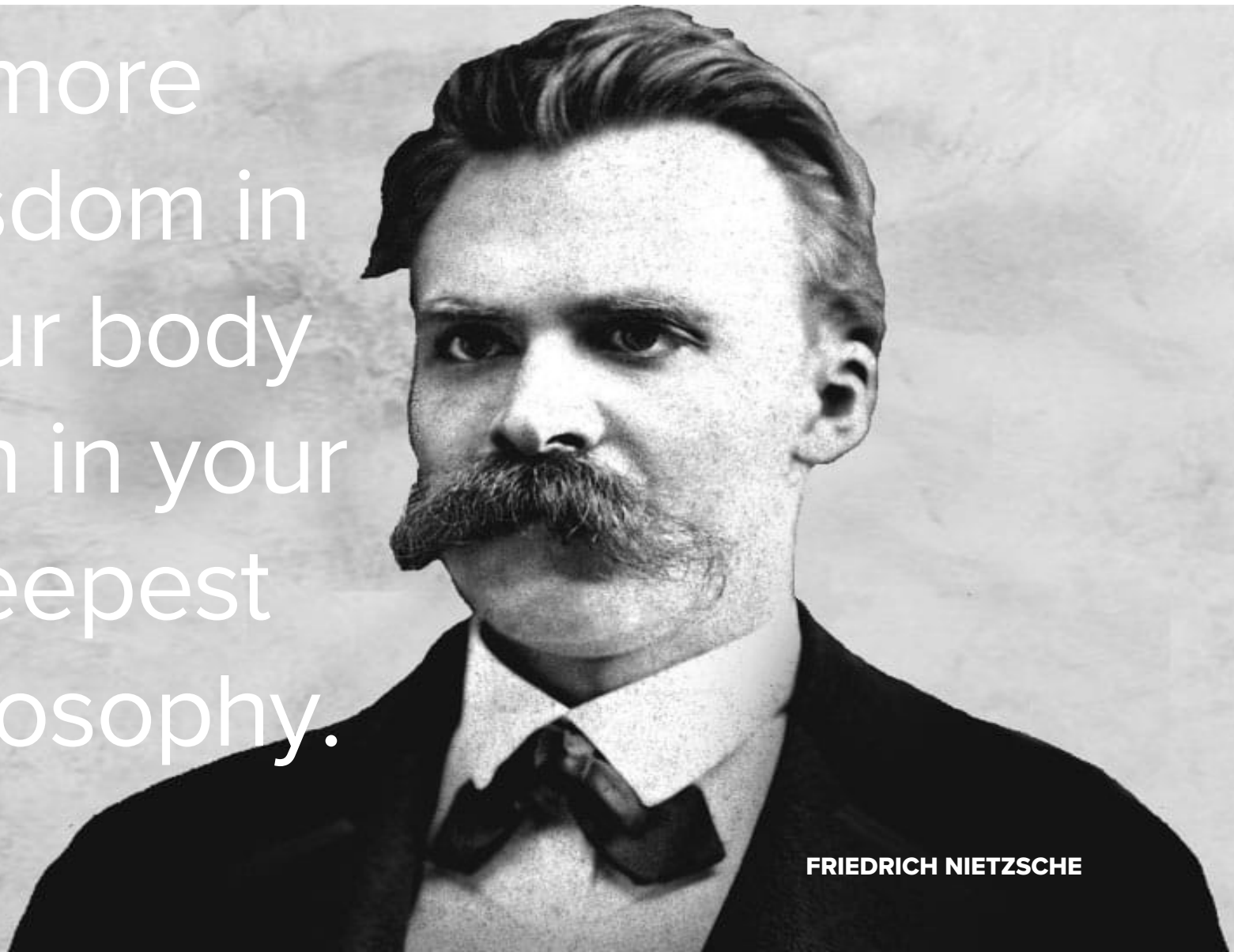
Recorddroogte in het regenwoud: zorgen over toekomst Amazonegebied

Rolf Schuttenhelm
redacteur Klimaat

Het regenwoud in de Amazone is in de greep van een uitzonderlijke droogte, die al aanhoudt sinds halverwege vorig jaar. Er valt weinig regenen en

more
wisdom in
your body
than in your
deepest
philosophy.

FRIEDRICH NIETZSCHE

Dialogoog

Wat knaagt er bij jou?

Waar krijg je een knoop van in je maag?

Waar lig je wakker van?

Waar zou je eigenlijk wel iets aan willen bijdragen?

ONZE OPTIES

WEGKIJKEN

ONDER OGEN ZIEN

ABSENCING

Blokkeren
Negeren
Ontkennen
Niet-voelen
Zelfbedrog
Wegduwen
Geweld gebruiken
Kapotmaken

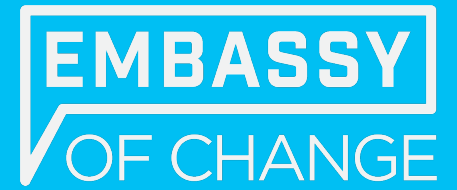
PRESENCING

Zien
Erkennen
Toelaten
Voelen
Aanwezig zijn
Laten komen
Creatief oplossingen verzinnen
Creëren

VRAGEN OM MEE TE NEMEN NAAR DE MEET-UP

1. Als je jezelf toelaat om aanwezig te zijn in de wereld, waar zou je dan het verschil in willen maken?
2. Wat is de unieke bijdrage die je kan leveren als advocaat / jurist / kenner van het recht?
3. Hoe reageer je normaal op je morele kompas? Absencing of presencing?
4. Hoe kan de stichting Recht voor Klimaat mij daarbij helpen?
5. Heb je zelf al een plan?
6. Welke commissies van de stichting passen hierbij?

WWW.EMBASSYOFCHANGE.COM